

Sociale samenhang in Groningen

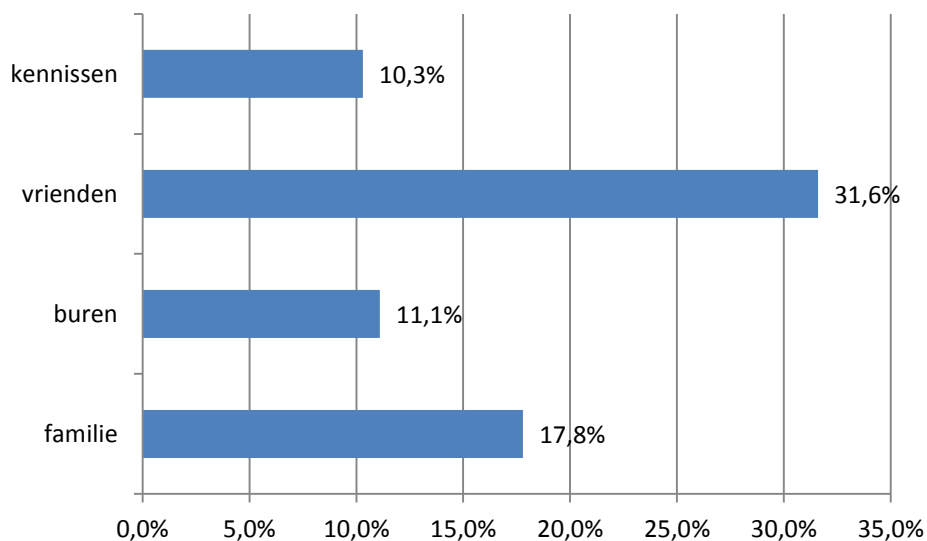
Goede contacten zijn belangrijk voor mensen. Het blijkt dat hoe meer sociale contacten mensen hebben, hoe beter ze hun leefsituatie ervaren (Boelhouwer 2013). Ook voelen mensen die in een buurt wonen waar bewoners prettig met elkaar omgaan, zich over het algemeen gezond, gelukkig en veilig (zie o.a. Wittebrood 2008; Vermeij 2013). De komende jaren wordt de sociale samenhang tussen mensen steeds belangrijker. Het regeringsbeleid zet sterk in op de zelfredzaamheid van burgers. Meer vrijwilligerswerk en eigen initiatief moeten compensatie bieden voor bezuinigingen op voorzieningen. Mensen worden gemobiliseerd om zich meer in te zetten in de buurt en voor buurtbewoners. Niet voor niets dook in september het woord participatiesamenleving op toen koning Willem-Alexander het gebruikte in zijn troonrede. Hij zei dat de klassieke verzorgingsstaat verandert in een participatiesamenleving.

In het verlengde van deze verschuiving is het interessant om te bekijken hoe de sociale samenhang is onder de Groningers. Met wie hebben de mensen contact en hoe vaak? Maar ook, hoeveel mensen voelen zich eenzaam? En in hoeverre zijn Groningers betrokken bij activiteiten in de buurt? Uit verschillende publicaties blijkt dat de sociale samenhang vooral op het platteland sterk is (zie bijvoorbeeld De Dorpenmonitor van het SCP, 2013). Daaruit kan worden afgeleid dat vooral hier bewoners zich sneller zullen inzetten voor hun dorp en hun directe woonomgeving. Hoe zit dat in Groningen: zijn hier verschillen tussen stad en platteland? En zijn er verschillen tussen groepen bewoners, zoals jongeren en ouderen?

Tevredenheid met het sociale netwerk

Zijn mensen tevreden met de sociale contacten die ze hebben? Er is gevraagd in hoeverre de respondenten contact hebben met familie, burens, vrienden en kennissen en of ze juist meer of minder contact zouden willen hebben. Het gaat hier om verschillende vormen van contact, zoals bij elkaar op bezoek gaan of samen iets doen, contact via de telefoon, via de mail of via sociale media. De meeste mensen zijn hier tevreden over. Zo zeggen meer dan acht op de tien Groningers dat ze vinden dat ze hun familie, burens en kennissen voldoende zien en spreken. De tevredenheid over de contacten met vrienden is een stuk lager (66%). De volgende figuur laat zien dat bijna een derde van de mensen juist meer contact zou willen hebben met vrienden.

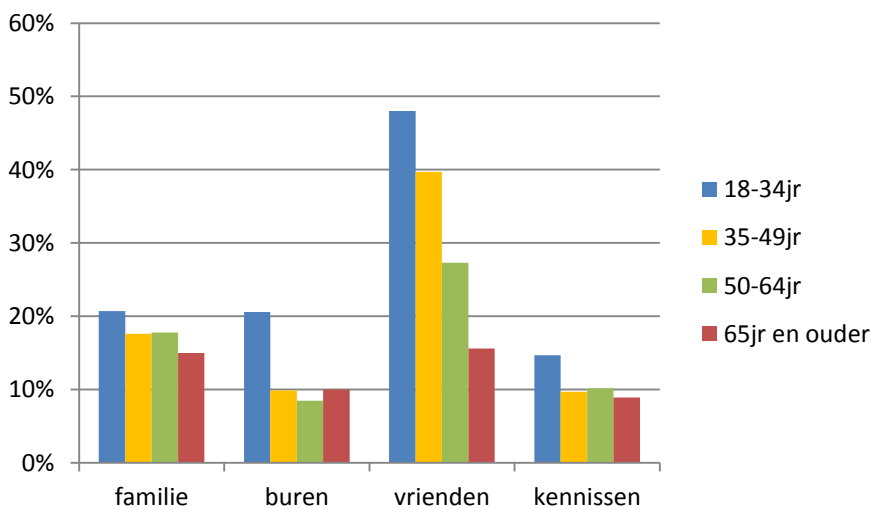
Figuur 1. Mate waarin het Groninger panel aangeeft meer contact te willen hebben met verschillende groepen

Er is niet gevraagd hoeveel tijd besteed wordt aan sociale contacten. Wel blijkt uit landelijk onderzoek dat bijna driekwart van de Nederlanders wekelijks contact heeft met familieleden (73%) en meer dan de helft dat heeft met vrienden en kennissen (59%). Het wekelijkse contact met de burens ligt wat lager, namelijk 38% in 2012. Het aantal mensen dat in 2012 zelden of nooit contact heeft met familie is 2%, met vrienden en kennissen 2% en met de burens 10% (Cloin et al. 2013).

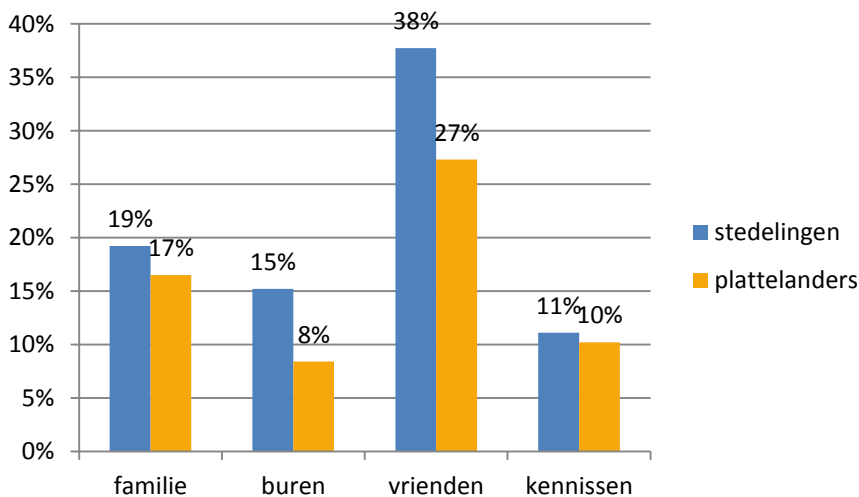
We zien verschillen tussen de verschillende leeftijdsgroepen (figuur 2). Het valt op dat mensen vooral ontevreden zijn over het contact dat ze hebben met vrienden. Wat ook opvalt is dat Groningers in de leeftijd van 18 tot 34 jaar meer contact willen met alle groepen: familie, burens, vrienden en kennissen. De figuur maakt ten slotte duidelijk dat hoe ouder mensen zijn, hoe meer tevreden ze zijn met de hoeveelheid contact die ze hebben met hun sociale netwerk.

Figuur 2. 'Wil graag meer contact' naar leeftijd (%)

Er zijn ook verschillen tussen stedelingen en plattelanders: plattelanders zijn vaker tevreden over de mate van contact met familie, burens, vrienden en kennissen dan stedelingen. Het zijn dan ook vaker de stedelingen die aangeven 'meer contacten' te willen (zie onderstaande figuur). Overigens bestaat het idee dat burens en familie een grotere rol spelen in de levens van plattelandsbewoners, terwijl vrienden en kennissen juist belangrijker zijn in de sociale netwerken van stedelingen (Vermeij 2013).

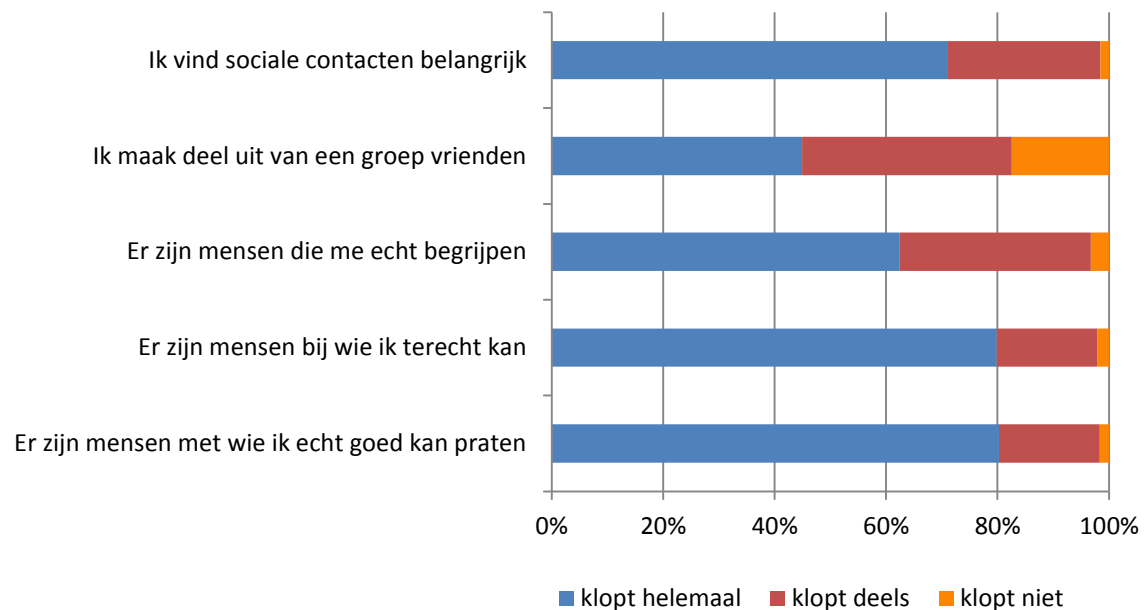
Figuur 3. 'Wil graag meer contact' naar stad en platteland (%)

Het belang van sociale contacten

De meeste respondenten geven aan dat ze sociale contacten belangrijk vinden; nog geen 2% vindt dit niet. Ook kunnen de meeste mensen terecht bij iemand of kennen ze iemand met wie ze goed kunnen praten. Daar staat tegenover dat bijna één op de vijf mensen aangeeft dat ze geen deel uitmaken van een groep vrienden. Blijkbaar heeft groepsvorming minder invloed op de tevredenheid van het sociale netwerk en de sociale samenhang, maar gaat het vooral om de toegankelijkheid tot contacten en het hebben van vrienden en kennissen.

Figuur 4. Oordeel over sociale contacten met anderen (%)

Gevoel van eenzaamheid

Een goede sociale samenhang zorgt voor gezelligheid en het gevoel ergens bij te horen. Het onderhouden van sociale contacten is echter niet voor iedereen even makkelijk. Bij oudere mensen bijvoorbeeld, neemt de omvang van het persoonlijke netwerk geleidelijk af omdat familieleden en vrienden wegvallen (Machielse 2006). Het ontbreken van contacten wordt wel omschreven als sociaal isolement. Sociaal isolement gaat vaak gepaard met eenzaamheid. Gemiddeld geeft drie op de tien Groningers aan zich wel eens eenzaam te voelen. Ongeveer 3% daarvan geeft aan dat ze dit regelmatig zijn en 1% zelfs vaak. Dit totale percentage komt overeen met het aantal Nederlandse volwassenen in het algemeen. Volgens Van Tilburg (2007) is 30% van hen eenzaam, waarvan twee derde matig eenzaam en een derde (dus 10% van de bevolking) sterk eenzaam.

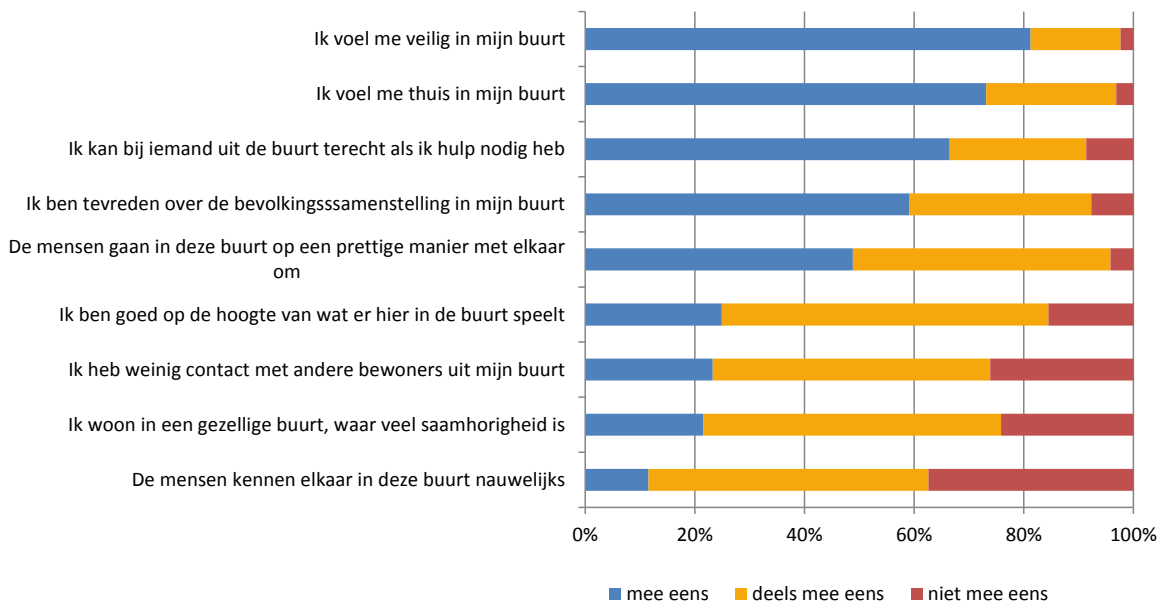
We vinden enkele significante verbanden. Zo voelen de stedelingen in Groningen zich vaker eenzaam dan de inwoners van het platteland. Dit komt overeen met landelijk onderzoek (Steenbekkers en Vermeij 2013). Ook geslacht heeft invloed: vrouwen voelen zich vaker eenzaam dan mannen. De werksituatie blijkt tevens van belang. Mensen zonder werk, mensen met een bijstandsuitkering en huisvrouwen voelen zich vaker eenzaam.

Tabel 1. Gevoel van eenzaamheid (%)

	Ja, vaak	Ja, regelmatig	Ja, af en toe	Nee, nooit
totaal	0,9%	2,8%	27,0%	69,4%
stedelingen	0,8%	3,8%	29,2%	66,1%
plattelanders	0,9%	1,9%	25,2%	71,9%
man	0,6%	2,2%	20,6%	76,7%
vrouw	1,1%	3,4%	33,4%	62,1%
betaald werk, onderwijs	0,5%	1,7%	25,9%	71,9%
pensioen of arbeidsongeschikt	1,3%	4,3%	28,9%	65,5%
geen werk, bijstand of huisvrouw	2,3%	4,7%	31,0%	62,0%

Sociale cohesie in de buurt

Om de mate van sociale samenhang in de buurt te meten, hebben we de panelleden negen stellingen voorgelegd die betrekking hebben op de sociale cohesie in de woonbuurt. De sociale cohesie heeft betrekking op de sociale contacten tussen buurtbewoners en de betrokkenheid in de buurt. De volgende figuur geeft aan in hoeverre de mensen het eens en niet eens zijn met deze uitspraken.

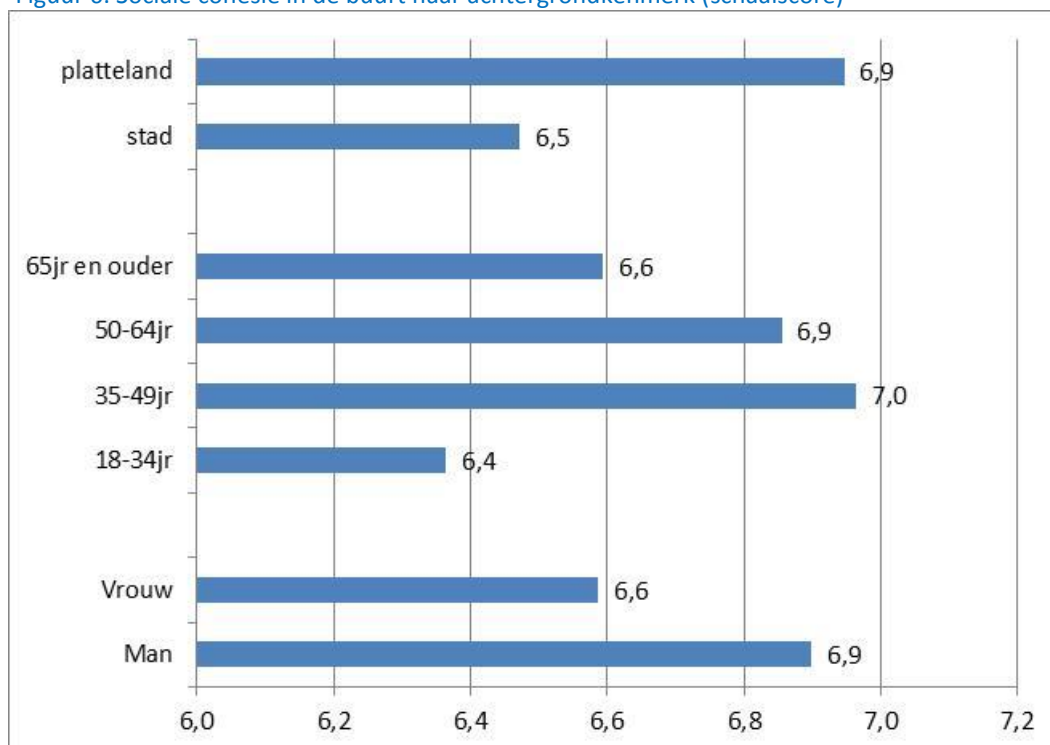
Figuur 5. Sociale cohesie in de buurt (%)

De meerderheid van de mensen voelt zich veilig en thuis in de buurt. Het is opvallend dat vooral ouderen zich veilig voelen: 85% is het volledig eens met deze stelling tegenover 75% van de 18-34 jarigen. Ook geven de meeste Groningers aan dat ze bij iemand in de buurt terecht kunnen voor hulp en dat ze tevreden zijn over de bevolkingssamenstelling in de buurt. Toch geeft ook 9% van de mensen aan dat ze niet in de buurt terechtkunnen voor hulp en 8% dat ze niet tevreden zijn met de bevolkingssamenstelling.

De onderste vier stellingen in de figuur laten de meeste variatie zien. Zo'n 15% van de Groningers geeft aan dat ze niet goed op de hoogte zijn wat er in de buurt speelt. Bijna een kwart zegt dat ze weinig contact hebben met bewoners uit de buurt, en ook geeft ongeveer een kwart aan dat ze niet in een buurt wonen met veel saamhorigheid. Daarbij geeft een op de tien Groningers aan dat de mensen in de buurt elkaar nauwelijks kennen.

Op basis van vier stellingen (mensen kennen elkaar nauwelijks; mensen gaan op een prettige manier met elkaar om; gezellige buurt waar veel saamhorigheid is; thuis voelen in de buurt) is de samengestelde indicator 'sociale cohesie in de woonbuurt' berekend. Deze schaalscores lopen van 0 tot 10, waarbij een hogere score overeenkomt met een positiever oordeel sociale cohesie. Dit is vergelijkbaar met hoe deze score in de veiligheidsmonitor wordt berekend (CBS 2013). Gemiddeld wordt er een 6,7 gescoord op sociale cohesie. Dat is een relatieve hoge score: in 2012 scoorde de provincie Groningen een 6,4 en Nederland een 6,2. Wat opvalt is dat vrouwen de sociale cohesie in hun buurt lager beoordelen dan mannen (figuur 6). De jongste en oudste leeftijdsgroep beoordelen de sociale cohesie tevens minder goed dan de twee andere leeftijdsgroepen. Ook stedelingen zijn minder positief dan plattelanders. Dat beeld komt ook naar voren uit eerder onderzoek, namelijk dat de inwoners van dorpen meer voor elkaar over hebben dan stedelingen (Simon et al. 2007).

Figuur 6. Sociale cohesie in de buurt naar achtergrondkenmerk (schaalscore)

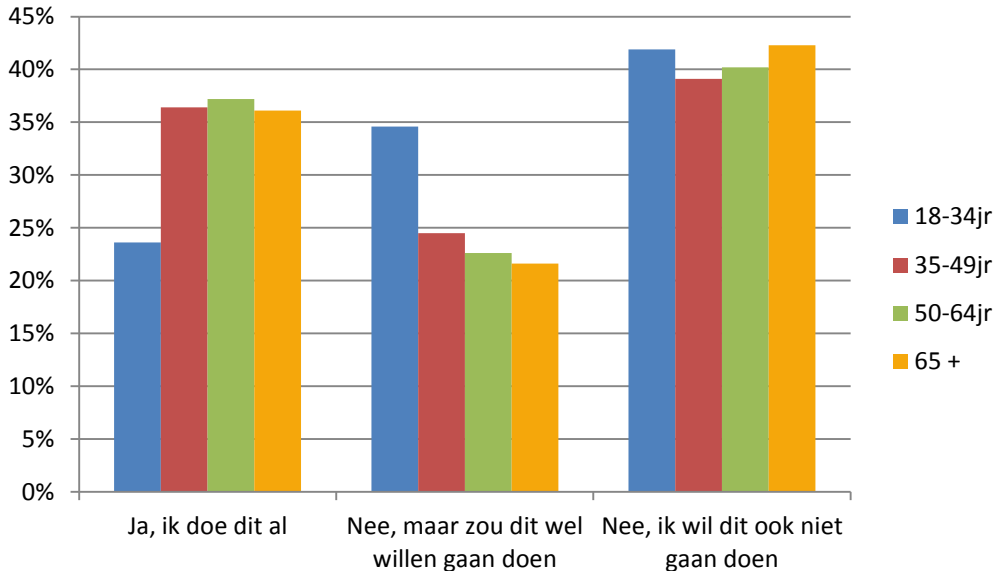
Betrokkenheid in de buurt

De meeste mensen vinden sociale contacten belangrijk net als sociale betrokkenheid in de buurt. Vraag is of ze ook wel eens iets organiseren om de sfeer te verbeteren of het onderling contact te vergroten in de buurt. Bijna 35% van de mensen geeft aan dat ze al iets ondernemen om de contacten tussen buurtgenoten te verbeteren. Een kwart geeft aan dat ze dit nog niet doen maar wel zouden willen en 41% zegt dit niet te willen doen.

Uit figuur 7 blijkt dat minder Groningers in de leeftijd 18-34 jaar zich actief inzetten voor de buurt. Deze ambitie is er echter wel, want meer dan een derde geeft aan dit wel te willen gaan doen.

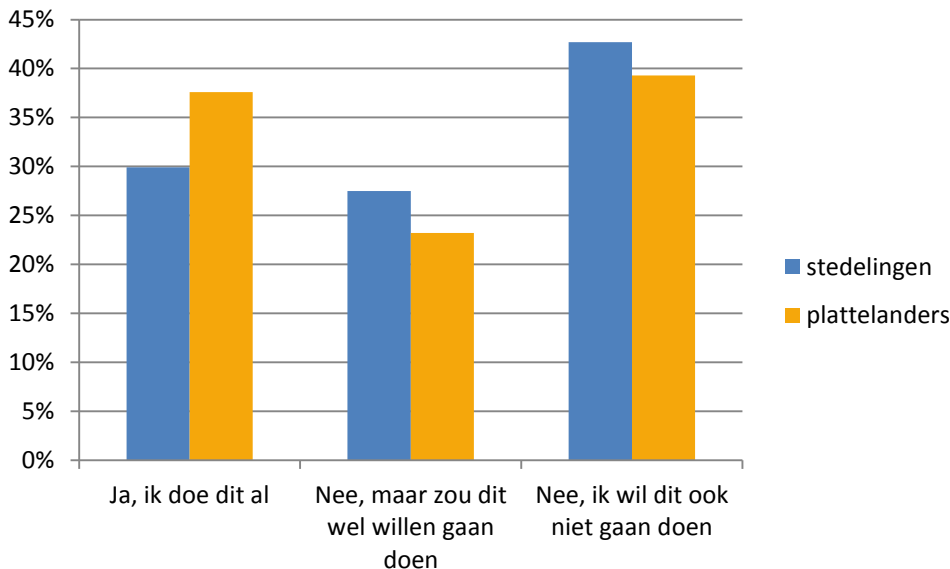
Samen met de oudste leeftijdsgroep geven zij overigens ook het vaakst aan dat ze dit niet van plan zijn te gaan doen (42%).

Figuur 7. Betrokkenheid in de buurt naar leeftijd (%)

Op het platteland wonen meer mensen die iets organiseren om de sfeer te verbeteren of het onderling contact te vergroten in de buurt: 38% van de plattelanders doet nu al iets tegenover 30% van de stedelingen. Wel geven meer stedelingen aan dat ze dit graag zouden willen doen.

Figuur 8. Betrokkenheid in de buurt naar stad en platteland (%)

Conclusies

Sociale contacten met familie, burens, vrienden en kennissen vormen de basis van de sociale netwerken in Groningen. Al deze contacten worden als belangrijk ervaren, hoewel ook een flink aantal Groningers aangeven dat ze vooral met vrienden vaker contact zouden willen hebben. Wat verder opvalt is dat lang niet iedereen deel uitmaakt van een groep vrienden. Blijkbaar gaat het om

de toegankelijkheid tot contacten en het hebben van vrienden en kennissen. Of dat contact in groepjes plaatsvindt, is minder van belang.

De meeste mensen voelen zich verbonden met de buurt waarin ze wonen: ze voelen zich veilig en thuis en hebben over het algemeen goede contacten met buren en kunnen ook bij hun aankloppen wanneer ze hulp nodig hebben. Gemiddeld wordt een 6,7 gegeven voor de sociale cohesie in de woonbuurt.

Verschillen in leeftijd

Hoe ouder de mensen zijn, hoe meer tevreden ze zijn met de contacten die ze hebben. Het zijn vooral de mensen van een jongere leeftijd, die aangeven dat ze meer contact zouden willen met vrienden, familie en buren. Verder zien we dat vooral de ouderen zich al actief inzetten voor de omgeving. Jongeren doen dit relatief minder, maar geven juist wel vaker aan dat ze dit in de toekomst wel willen doen.

Verschillen tussen stad en platteland

De sociale samenhang tussen plattelanders lijkt sterker dan tussen stedelingen. Zo zijn dorpsbewoners vaker tevreden over de contacten die ze hebben met hun familie, buren en vrienden dan stedelingen. Ook geven plattelanders minder vaak aan dat ze zich wel eens eenzaam voelen. Deze sterkere samenhang blijkt ook uit de sociale binding in de buurt: plattelanders ervaren een sterkere binding met de buurt dan stedelingen.

Gebruikte bronnen

- Boelhouwer, J. (2013). Kwaliteit van leven: leefsituatie en geluk. In: R. Bijl et al. De sociale staat van Nederland 2013. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- CBS (2013). Veiligheidsmonitor 2012. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Cloin, M., A. van den Broek, N. Sonck en A. Tiessen-Raaphorst (2013). Vrijtijdsbesteding. In: R. Bijl et al. De sociale staat van Nederland 2013. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Machielse, A. (2006). Sociaal isolement bij ouderen. Geron, Tijdschrift over ouder worden en maatschappij, nummer 2, 2006.
- Simon, C., L. Vermeij en A. Steenbekkers (2007). Het beste van twee werelden. Plattelanders over hun leven op het platteland. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Steenbekkers, S. en L. Vermeij, De Dorpenmonitor. Ontwikkelingen in de leefsituatie van dorpsbewoners. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Tilburg, T. van (2007). Prevalentie. In: Theo van Tilburg en Jenny de Jong Gierveld (red.), Zicht op eenzaamheid. Achtergronden, oorzaken en aanpak (p. 24-30). Assen: Van Gorcum.
- Vermeij, L. (2013). Ons kent ons, tot op zekere hoogte. In: A. Steenbekkers en L. Vermeij, De Dorpenmonitor. Ontwikkelingen in de leefsituatie van dorpsbewoners. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Wittebrood, K. (2008). Sociale cohesie als bouwsteen voor veilige buurten. In: P. Schnabel, R. Bijl en J. de Hart, Betrekkelijke betrokkenheid (p. 95-111). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Informatie

Voor meer informatie of aanvullende vragen, kunt u contact opnemen met Carola Simon (c.simon@cmogroningen.nl) of Lucienne van Eijk (L.vanEijk@cmogroningen.nl)